

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Generalibus Principiis Amoris Et Morum - Prolegomena septem,
Librosque undecim complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput II. Observanda circa illam, aliasque SS. Pontificum Constitutiones.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73187](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73187)

aliorum iustorum, fuerunt ultiones peccati actualis, vel originalis.

74. Concupiscentia in renatis, relapsis in peccatum mortale, in quibus jam dominatur, peccatum est, sicut & alii habitus pravi.

75. Motus pravi concupiscentiæ, sunt, pro statu hominis vitiati, prohibiti præcepto, *Non concupisces*. Unde homo eos sentiens, & non consentiens, transgreditur præceptum, *Non concupisces*; quamvis transgressio in peccatum non deputeur.

76. Quamdiù aliquid concupiscentiæ carnalis in diligente est, non facit præceptum, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*.

77. Satisfactiones laboriosæ justificatorum non valent expiare de condigno penam temporalem, restantem post culpam condonatum.

78. Immortalitas primi hominis non erat gratiæ beneficium, sed naturalis conditio.

79. Falsa est Doctorum sententia; primum hominem potuisse à Deo creari & institui sine iustitia originali.

Quas quidem sententias, stricto coram Nobis examine ponderatas, quamquam nonnullæ aliquo pacto sustineri possent, in rigore & proprio verborum sensu ab Assertoribus intento, hæreticas, erroneas, suspectas, temerarias, scandalosas, & in pias aures offensionem immitentes respectivè, & quæcumque super eis verbo scriptoque emissa, præsentium tenore damnamus, circumscribimus, & abolemus, deque eisdem & similibus posthac quoquo pacto loquendi, scribendi & disputandi facultatem quibuscumque interdiciamus. Qui fecus fecerint, ipsos omnibus dignitatibus, gradibus, honoribus, beneficiis & officiis perpetuò privamus, ac etiam inhabiles ad quæcumque decernimus. Vinculo quoque anathematis eo ipso innodamus, à quo nullus, Romano Pontifice inferior, valeat ipsos, excepto mortis articulo, liberare. . . . Datum Romæ apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicæ 1567. Kalendis Octobris Pontificatus nostri anno secundo.

CAPUT II.

Observanda circa illam, aliasque SS. Pontificum Constitutiones.

§. I.

OBSERVATIO I.

Nec illa Pii V. Constitutione, nec alia Innocentii X. & Alexandri VII. contra quinque famosas propositiones, ullo in puncto damnata est S. Augustini doctrina.

2 **C**onstat tum ex dictis Prolegom. 3. cap. 19, tum ex eo quòd Pius V. ne quis id suspicaretur, clausulam istam suæ adjecerit Constitutioni, *quamquam nonnullæ aliquo pacto sustineri possent*. Innocentius quoque X. quin-
Tom. I.

que famosas propositiones damnando, expressè declaraverit, se Augustini de Gratia non damnasse doctrinam, cujus & inconcussa tutissima que dogmata Alexander VII. post quinque propositionum damnationem declaravit, sicut & Innocentius XII. in Brevi ad Facultatem Lovaniensem, declaravit ipsius de Gratia doctrinam, nedum securam, sed & Ecclesiæ esse doctrinam.

§. II.

OBSERVATIO II.

Sammorum Pontificum Pii V. Gregorii XIII. Urbani VIII. Innocentii X. Alexandri VII. Innocentii XI. & XII. necnon Clementis XI. Constitutionibus ac Decretis omnimoda submitissio & obedientia corde & ore præstanda est.

Utpote debita ab universis Christi fidelibus, genuinisque Ecclesiæ filiis, quos proinde oportet propositiones omnes iis damnatas, sincerè damnare (sicut reverè damnamus) eo sensu, modo & formâ, quibus eas Summi Pontifices damnant; damnatasque à Christi fidelibus haberi volunt, v. g. Bajanæ (ut vocant) tamquam hæreticas, erroneas, suspectas, scandalosas, & in pias aures offensionem immitentes respectivè. Jansenianas, primam ut temerariam, impiam, blasphemam, anathemate damnatam & hæreticam. Secundam ut hæreticam, &c. Propositiones xxxv. sub Alexandro VII. *ut minimùm tamquam scandalosas*. Propositiones xxxv. sub Innocentio XI. *sicut jacent, ut minimùm tamquam scandalosas, & in praxi perniciosas*. Propositiones xxxi. sub Alexandro VIII. *tamquam temerarias, scandalosus, malè sonantes, injurias, hæresi proximas, hæresim sapiens, erroneas, schismaticas & hæreticas respectivè*, nihil censuris illis addendo, demendo, aut in eis quidquam immutando, nec damnatas propositiones ad privatum sensum suum detorquendo, uti faciunt illi qui contendunt eas damnatas eo sensu, non quo Sedes Apostolica, sed quo eas ipsi damnant; atque à Sede Apostolicâ damnatas esse vellent; alios, sibi non consentientes, invidioso Bajanismi, Jansenismi, Rigorismi, vel Novitatis nomine traducunt; non proinde pro Sedis Apostolicæ authoritate, sed pro privatis opinionibus suis decertantes, easque sub specioso Apostolicæ Sedis nomine perperam usurpato, tanto audaciùs defendentes, quanto invidiosius alienas traducunt.

§. III.

OBSERVATIO III.

Tameis doctrina S. Augustini nullâ ex dictis Constitutionibus damnata sit, non est tamen pertinaciter asserenda vocibus & phrasibus ab Ecclesiâ & Schola hodie non probatis.

Semper enim loquendum cum Ecclesiâ, nec unquam pax fidelium turbanda vocibus ac phrasibus in Ecclesiâ & Schola non receptis.

Et ideo tamen Innocentius XII. in Breui ad Episcopos Belgii de die 6. Februarii 1694. declaraverit quinque propositiones damnatas in sensu obvio, quem ipsa propositionum verba per se exhibent (quem non esse Augustini, constat ex supra memorata SS. Pontificum declaratione); si qua tamen phrasia Augustini cum phrasia Ecclesiae vel Scholae modernae non consonaret, obedientiae & pacis amore hodie adhibenda non foret, nisi vel adjecta explicacione, vel iis in circumstantiis, in quibus periculum non foret, ne aliter intelligeretur, quam eam Augustinus intellexerit; cum nec iis ipse usus fuerit, nisi dum Ecclesiae & fidelibus probabantur; suo proinde nos exemplo docuit, iis modo absque explicacione non utendum, dum Ecclesiae non probantur, alioque hodie sensu in Scholis accipiuntur, quam accipiebantur Augustini tempore.

Unde dato, non concessio, quod propositio ista: *Christus non est mortuus pro salute omnium hominum, sed tantum pro salute electorum*, apud Augustinum reperiretur, eaque S. Doctor recte olim pro loco & tempore usus fuisset, quando ista phrasia erat fidelium vel Ecclesiae, ea hodie simpliciter & absque explicacione uti non licet. Quia hodie non recipitur, eo quod alio hodie sensu quam olim accipitur. Hodie proinde (cum Janzenio) dicendum non est, quod Christus non magis pro reprobis mortuus sit, quam pro diabolo; sed cum Ecclesia dicendum, quod Christus mortuus sit pro salute omnium. Quia non solum unam omnium naturam, & unam omnium causam in se suscepit, sed & mortem suam voluntate generali, antecedente, & secundum quid, aeterno Patri obtulit tamquam pretium superabundans pro salute omnium, & tamquam causam meritoriam Sacramentorum, quae pro omnium salute instituit, licet voluntate peculiari, absoluta & consequente, nolit ea omnibus applicari, nec salutem omnium efficaciter operari, sed praedestinatorum duntaxat. Quia ejusmodi voluntate *Christus nihil aliud voluit, nisi quod fecit Deum velle*. Et ideo omnis absoluta voluntas Christi, etiam humana, fuit impleta, quia fuit Deo conformis, ait S. Thomas 3. p. q. 21. a. 4. Sed hac de re plura libro IX.

OBSERVATIO IV.

Propositiones per Constitutionem Pii V. damnatae, non eodem ab hominibus numero referuntur.

IN primitiva namque Bulla, Lovanium transmissa, non nisi 76. propositiones recensentur, ideoque Lovanenses solum recensent 76. Alii recensent 79. ut supra, cap. I. Et isti undecimam in duas dividunt; sicut & quadragesimam septimam, & quinquagesimam primam. Nec tamen Suarez & Ripalda cum ipsis per omnia conveniunt; imò nec omnino inter se:

nam Suarez dividit undecimam, à Ripalda indivisam. Ripalda verò dividit vigesimam nonam, quam Suarez, & exemplar Lovanense indivisam exhibet. Turrianus denique propositionem septimam dissectat in duas, quas alii pro unica exhibent.

§. V.

OBSERVATIO V.

Non omnes propositiones Pii V. damnatae ut falsae, vel haereticas; sed aliquas duntaxat ut offensivas, propter expressiois modum tunc in Scholis insitatum, vel nimis mordacem; vel propter audaciam, quae contraria notantur; vel propter sensum falsum, quo accipi possunt, licet verum etiam sensum contineant.

Ita sentiunt Suarez to. 1. de Grat. Prolegom. 7. 6. n. 12. Vasquez 1. 2. disp. 190. c. 18. Cardinalis Toletus apud ipsum, Turrianus 1. p. select. centur. 3. disp. 6. & 21. Contentonius to. 1. l. 8. dissert. 1. c. 1. Deckerus in brevi Histor. Bajaniensi pag. 22. & 62. Steyartius in Th. Mor. emend. Notà proemiali 2. Et probat hoc Suarez ex voce respectivè, quam Pius V. propositiones qualificando adiecit in censura sua, ut notum faceret, quod non omnes partes censurae in singulas assertiones cadunt (inquit Suarez) sed cum proportione, seu proportionatà applicatione: ita ut quaedam ex illis haereticæ sint, aliae erroneae, suspectae vel temerariae, aliae solum scandalosae, vel offensivae. Offensivae verò esse possunt, sicut & male sonantes, etsi non falsae. Unde Facultas Lovanensis 3. Novembris 1685. propositionem quamdam D. de Witte, etsi non falsam, tamen male sonantem declaravit. Quam declarationem Steyartius tuetur in Positionibus de Pontifice, & in Positionibus ulterioribus.

2. Probatur ex duplici epistola Cardinalis Granvellani (qui maximas in Piana concinnanda partes habuit, utpote cuius consilio, isto in negotio, Pius usus fuit, cuique Bullae suae executionem ipse commisit) datà Romae 13. Novembris 1567. ad Morillonum, Vicarium suum Generalem, pro executione illa subdelegatum. In priori namque sic loquitur: Bene animadverti, quod seniores Theologi Lovanenses offensivi fuerint, quod istis terminis seu expressionibus usus sit Bajus. In posteriori verò sic: Existimo te memorem esse contentionum alias exortarum, ex hoc quod nonnullas aliqui impugnabant propositiones, & loquendi formulas, in schola veteri insitatas, quibus MM. NN. Joannes à Lovanio, & Michael Bajus, tam in lectionibus, quam in disputationibus utebantur... pro cuius opportuno remedio felic. record. Papa Pius IV. mandavit mihi, ut utrique parti silentium imponerem, sub penaque excommunicationis, tam dicto Joanni à Lovanio, quam Magistro Bajo præciperem (sicut præcepti) ne istis propositionibus, loquendisque formulis, in scholis insitatis, amplius uterentur; aliis verò,

ne... de pronomiatis obloquerentur Doctoribus. Contentio ergo offensioque magna ex parte fuit ob inusitatas loquendi formulas, non ob sensus falsos vel erroneos, uti pariter infirmat Cumerus Petti n. 22. & 31. referendus. Alias æmulis Doctorum illorum Pius IV. non prohibuisset, ne de ipsis obloquerentur.

9 3°. Nonnullas propositiones, nullam falsitatem continentes, subinde prohiberi damnaque velut offensivas, vel malè sonantes, docet Melchior Canus l. 12. de locis c. 11. constatque ex eo quòd Gregorius XV. (post Sixtum IV.) *pro submovendis inier Christi fideles scandalis, rixis & contentionibus*, sub gravibus pœnis 24. Maii 1622. prohibuerit asseri, quòd *B. Virgo fuerit concepta cum peccato originali*, expressè declarando, quòd per hoc Sanctitas Sua non intenderet, velut falsam *reprobare opinionem que id asserit*, nec ei ullum profus præjudicium inferre. Quinta quoque Synodus Generalis prohibuit, ne eadem beatissima Virgo *Christipara* nuncuparetur, sed *Deipara*, non ob falsitatem prioris illius vocis; sed quia plures ex ea scandalizabantur, offendebanturque, velut de expressione suspecta, ob sensum Nestorianum vel Eutychnianum (licet minùs proprium) tunc invalescentem. Similem ob causam, hanc propositionem: *unus de Trinitate est passus*, licet verissimam, Ecclesia olim proscripsit, ne in sensu Eutychnianorum acciperetur. Videri potest Christianus Lupus in notis ad cap. 6. & 10. quinta Synodi.

10 4°. Quemadmodum libri plerique prohibentur, non quòd falsam contineant doctrinam, sed vel ob nimiam styli acrimoniam, vel ob insolitam expressionis novitatem, vel ob scandalum infirmorum, quòd de veritate subinde nascitur, &c. ita & propositiones.

11 Audiendi proinde non sunt novitii quidam Scriptores, quibus placet paradoxum hoc commentum, quòd nulla unquam propositio à summis Pontificibus prohibeatur ut *offensiva, vel malè sonans*, &c. quin falsa sit. Cùm de opposito constet per allata exempla, testeque Augustino de dono persever. c. 22. veritas eloquio duriore expressa infirmos non rarò offendet: *nempe hoc verissimum est* (inquit) *sed improbißimum, importunissimum, incongruentissimum, non falso eloquio, sed non salubriter valetudini humana infirmitatis apposto.*

12 Fatendum nihilominus, quòd sicut veritas nunquam per se & ratione sui est offensiva; ita nunquam à SS. Pontificibus damnetur, tamquam offensiva per se, sed tamquam offensiva per accidens, & ratione circumstantiarum, terminorumve duriorum, quibus exprimitur. Hoc enim modo de veritate scandalum, nedum passivum, sed & activum, offensionemque infirmorum per accidens nasci posse, constat ex reg. juris in 6. *si de veritate scandalum nascitur*, necnon ex adductis exemplis. Quibus Augustinus loco citato exemplum addit hujuscè verissimæ propositionis, populo ad hominem prædicatæ: *si qui obedientes estis, in obe-*

dientia non perseverabitis, sed obedire cessabitis, perituri estis, &c. si non sitis prædestinati, seu quòd idem est, si præcisi estis rejiciendi. Quia hujusmodi expressiones, licet verissimæ, ob suam duritiem, infirmis causam danturbationis, offensionis & scandali.

At (inquit Junior quispiam) nihil in articulo fidei certum supererit, si Dei Vicarius aliquando possit veritatem, velut offensivam prohibere. Cùm hoc ipsum sit erroris isti veritati oppositos docere.

Argumentum istud adamantinum ipse censeat, verum instar vitri dissilit, diffingiturque per allatam distinctionem. Quia dum fidei veritas non prohibetur per se, & quoad se, sed quoad duriores eam exprimendi modum dumtaxat, contrarii errores non docentur, sed congruus tantum docetur veritatis asserendæ modus.

S. VI.

OBSERVATIO VI.

Nullam ex damnatis à se propositionibus, Bajo, vel determinato cupiam Assertori, in Constitutione sua nominatim Pius V. adscribere.

Constat ex tenore, necnon ex eo quòd ¹⁴ nomini & honori Michaëlis Baii, ad instantiam Cardinalis Granvellani, parvum optimus Pontifex voluerit, prout Cardinalis iste testatur in posteriori sua ad Morillonum epistola supra memorata, addens ea de causa subductum à censura fuisse solum, quo designabatur Liber ex quo Delator propositiones assererat extractas, ne vel Libri Author cognosceretur, vel locus ubi Liber editus fuisset: *« J'ai ramené à Sa Sainteté la qualité dudit Docteur le Bay, & le fruit qu'il peut faire à l'Eglise de Dieu, la suppliant, que tenant respect à ce, & à la vertu & bon zèle dudit Docteur, il lui plût traiter cette affaire de sorte, que ce fût avec le moindre scandale dudit Sieur le Bay que faire se pourroit. Parquoy Sa Sainteté se condescendit avec une piété & charité vraiment chrétienne, & aiant compassion audit le Bay... l'on fit ôter le premier feuillet, afin que l'on ne connût ni l'Auteur du Livre, ni le lieu où il est imprimé... Il verra par la Bulle, qu'il n'est nommé ni son Livre.*

S. VII.

OBSERVATIO VII.

Pius V. Constitutioni sua clausulam adjecit, quæ declarat nonnullas ex propositionibus illis aliquo pacto sustineri posse. An in rigore & proprio verborum sensu ab Assertoribus intentio incertum est; nec hactenus definitum.

Prima pars constat ex hac clausula dictæ ¹⁵ Constitutioni adjecta: *quamquam nonnulla aliquo pacto sustineri possent.*

Secundæ partis ratio est, quia incertum est ac controversum, an verba immediate sequen-

tia clausulam proximè memoratam, in rigore & proprio verborum sensu ab Assertoribus intento, afficiant immediatè præcedentia, quibus Pontifex declarat nonnullas aliquo pacto sustineri posse; an immediatè sequentia, quibus damnatio continetur, hæreticas, erroneas, suspectas, &c. respectivè damnamus. Nec controversia ista per Pianæ Constitutionis tenorem decidi potest, sive per interpunctiones in ea extantes: quia Exemplum Pianæ Constitutionis, quod Lovanii publicavit Toletus, nullas habuit interpunctiones; Exemplum verò alterum, quod Romæ Lovanium anno 1644. Synichius attulit, habuit duas, ita ut verba ista, in rigore & proprio verborum sensu ab Assertoribus intento, duabus interpunctionibus claudantur; sive autem duæ ejusmodi interpunctiones ponantur, sive nullæ, subinde obscurum incertumque est, an verba ista, in rigore, &c. præcedentibus connectenda sint, an posterioribus? sive an ab immediatè præcedentibus sejungenda sint, ob priorè interpunctionem; an ab immediatè sequentibus; ob posteriorem?

17 Prima sententia affirmat, sejungenda esse ab immediatè sequentibus, connectendaque immediatè præcedentibus, ita ut sensus sit: *quamquam nonnulla aliquo pacto sustineri possent in rigore & proprio verborum sensu ab Assertoribus intento*: Et iste constans semper fuit sensus Scholæ Lovaniensis, non infimis certè succollatus argumentis.

18 Atque imprimis testimonio laudati Cardinalis Granvelli, in Litteris ad Morillonum, quarum autographa extant inter manuscriptos Codices Bibliothecæ clarissimi viri D. Boillot, Abbatis S. Vincentii Bisontini, ex quibus Litteras illas extraxit, publicique juris fecit Author documentorum ad Historiam Academiae Duacensis pertinentium: ïs namque in Litteris verba ista leguntur. *La Bulle de nôtre saint Pere le Pape... declare les dites propositions annotées, aucunes erronées, autres suspectes, autres, jaçoit se puissent en rigueur interpreter en quelque sens pour les excuser, donnent toutesfois offense à gens pieux, &c.*

19 Igitur verba ista, in rigore, ac per consequens immediatè sequentia, & proprio verborum sensu ab Assertoribus intento, secundùm testimonium Cardinalis Granvelli, afficiunt immediatè præcedentia, *quamquam nonnulla aliquo pacto sustineri possent.*

20 Secundò Morillonus epist. ad Granvellanum de 20. Junii 1569. scribit Bajum à se adduci tunc non potuisse ad propositionum ejurationem, non habità copiâ Bullæ; eo quòd in ea diceretur *nonnullas propositiones sustineri posse in rigore & proprio verborum sensu*. Cui nihil circa hoc ipse reposuit, quo ipsum ea in re deceptum significaret, sciens ex Granvelli Litteris ita esse.

21 Tertiò, Decanus & Facultas Lovaniensis anno 1567. solemnè instrumento, hanc (requirente & ratum habente Morillono) fecit au-

thenticam declarationem. *Notum vobis facimus; quòd die data presentium, indictà ad hoc speciatuè Congregatione dicte Facultatis, comparuè coram Nobis R. D. Maximilianus Morillonus... qui ibidem exposuit, brevè se accepisse Bullas Apostolicas S. D. N. Pii Papa V. expeditas Roma Kalendis Octobris ultimo præteritis... quibus certa sententia damnantur respectivè tamquam erronea, hæretica, scandalosa, & piarum aurium offensiva, quamquam earum nonnullæ aliquo pacto sustineri possent in rigore & proprio verborum sensu ab Assertoribus intento... De quibus omnibus sic actis, dictis & gestis præfatus D. Præpositus sibi à Nobis actam tradi petiit, quam illi concessimus tenore presentium Litterarum, quas in fidem & testimonium præmissorum fieri, & Facultatis nostræ sigilli applicatione communiti, & per Notarium nostrum subscribi jussimus & mandavimus. Datum Lovanii in dicta Congregatione... die Lunæ 29. mensis Decembris anno 1567. Cui actæ de consensu Magistrorum, nomine Facultatis, subscripsit Cornelius Jansenius pro tempore Decanus, non diù post Gandavenis Episcopus. Facultatem verò componebant, cum dicto Decano, Michaële Bajo, Hunnæo, Boëtio, Judocus Ravestyn Tileranus & Cornelius Reyneri Goudanus, Bani æmulii acerrimi, qui actæ non consentissent, nisi veram censissent.*

Quartò, Cunerus Petri, Lewardiensis Episcopus, & ipse acerrimus Bani æmulus, in Præfatione Commentarii, quem anno 1571. edidit in 76. sententias à Pio V. damnatas, testatur & ipse, quòd recensitæ sententiæ per Diploma Apostolicum Theologicae Facultati (cui præfatus aderat) anno 1567. à Morillono exhibitum, sub hac verborum formula damnatæ fuerint: *quas quidem sententias strictò coram Nobis examine ponderatas, quamquam earum nonnulla aliquo pacto in rigore & proprio verborum sensu ab Assertoribus intento sustineri possent, tamquam erroneas tamen & hæreticas, & quæ scandalum & offerensionem in pias aures immutiant, damnamus, &c.*

Quintò, omnes antiqui Codices Pianam referunt cum clausulâ declarante, nonnullas ex propositionibus illis aliquo pacto sustineri posse in rigore & proprio verborum sensu ab Assertoribus intento.

Codex utique manu propriâ Goudani (qui propositionum damnationem sollicitavit) anno 1567. exaratus. Et alter exaratus anno 1570. Et alter manuscriptus anno 1585. in Monasterio Parcensi extans, cujus exemplum Adrianus Estius, istius Monasterii Supprior, anno 1586. Duacum misit fratri suo Guilielmo Estio.

Sextò, Valerius Andreas in Fastis Academicis Studii generalis Lovaniensis pag. 365. edit. 2. cum eadem clausula Pianam exhibet, dicens, quòd per Bullam Pii V. certæ damnentur Sententiæ, *quamquam nonnullæ*, ut eadem loquitur Bulla, aliquo pacto sustineri possent in rigore & proprio verborum sensu ab Assertoribus intento.

25 Sic denique Pianam, cum Lovanii promulgaretur, intellectam fuisse Jacobus Janfonius, vir magnæ autoritatis, anno 1618. in Scholis publicis testificatus est.

26 Cum igitur testimoniis tam gravibus fulciatur constans illa perpetuaque sententia Scholæ Lovaniensis, nullaque adversus eam S. Sedis decisio proferatur, probare non possum nequam censuram, quâ obscuri nominis Doctor, Franciscus Martin, eos condemnat, qui sententiam illam secuti fuerint. Neque enim temeritate vacat censura, quâ absque urgente fundamento sententiam Matris suæ condemnat *Doctor audaculus*, quo ipsum nomine, iussu sapientissimæ Facultatis Theologicæ Colonienfis, describit Pedellus ipsius in Epistolâ objurgatoriâ ad ipsum conscriptâ.

27 Nec suam ipse censuram benè vindicat, arguendo, quod si sententia illa Scholæ Lovaniensis sublisteret, omni sano sensu Piana careret: ut quid enim omni sano careret sensus? Quia (inquit) Pontifex eâ significaret à se damnari sententias, in rigore & proprio verborum sensu ab Assertoribus intento veras, propugnabileque, ac per consequens in solo sensu improprio falsas, & propugnari veritas. Quo nihil (inquit) Pontifice indignius, nihil impertinentius, nihil magis ridiculum fingi potest, nihil etiam magis injustum & indiscretum. Illane enim justitia est, & discretio Vicarii Christi, ut Theologia Magistris, vera & recta in sensu proprio ab illis intento docentibus, indelebilem inferat ignominiam, & tradita hæreseos, datique scandali & offensionis notam inuratur? Sic ipse in libello, cujus inscriptio est: Refutatio justificationis, &c. pag. 46.

28 Propter istud argumentum Scholæ Lovaniensis, Matris suæ, sententiam à tot & tantis, omnique exceptione majoribus vitis traditam, ausu plusquam temerario, non erubescit ibidem *insulissimam*, & *ineptissimam*, *insundatissimam* vocare, dicereque, cuilibet non excæcato id liquidum esse. Et pag. 47. tot & tantis testibus à n. 17. ad 23. exhibitis fidem non debere: quia testimonium ipsorum evidenter repugnat claro, evidenti, & obvio sensui ipsius Bullæ... & omnem ejus probum sensum evertit. Nec veretur addere, ipsos ita locutos ex inadvertentiâ, vel ignorantia, aut certè Bajo adblanditos, ut lenito ejus vulnere, facilius eum inducerent ad acquiescendum Bullæ.

29 Verum enim verò quis non obstupefcat Martinum de se adeò præsumere, ut veritatem evidentem se solum videre putet: Eminentissimum verò Granvellanum à Pio V. delegatum, Morillonum subdelegatum ipsius, laudatos Episcopos, Facultatem Lovaniensem, ceterosque Doctores, circa eam sic cæcutire, ut vel inadvertentiâ, vel ignorantiam, vel adulatiorem, quâ Bajo contra evidentem rationem, adeoque mendaciter adblanditi fuerint, in ipsis agnoscere oporteat?

30 Pius tamen lector ignoscat homini, suâ de se præsumptione decepto, qui de argumenti

sui evidentia non præsumpsisset; si non laborasset ipse inadvertentiâ, vel ignorantia evidentis veritatis, quæ docet 1°. earundem propositionum non unicum dumtaxat, sed non raro multiplicem esse sensum proprium & literalem; plurium proinde ejusmodi sensuum unum non raro defensabilem esse, ac verum; alterum damnabilem & falsum: 2°. docet nonnullas propositiones in rigore & proprio verborum sensu, ab Assertoribus intento, veras, ob inusitatum tamen expressionis modum offensivas esse, & scandalifativas, ob ea quæ dixi §. 4. Et nonnullas hoc modo à Pio V. damnatas fuisse, testis est epistola Granvelli ad Morillonum; aientis, Pium V. nonnullas damnasse, quia *jaçoit qu'elles se puissent en rigueur interpreter en quelque sens, pour les excuser, donnent toutesfois offense aux gens pieux qui les lisent*. Quare: rationem hanc exhibet, *pour être des propositions & formes de parler non accoutumées aux Ecoles*.

31 Plurimum observanda est ratio ista Eminentissimi Granvelli, utpote ex qua facile intelligitur; à vero non abhorre, quod Cæcilius Petri loco supra relato, non ex amica in Bajum propensione, vel adulatiore (cum, ut supra dixi, acerrimus fuerit Baii æmulus) sed ex vila sibi veritate, narrat, nonnullas ex Bajanis propositionibus, tamen aliquo pacto in rigore & proprio verborum sensu ab Assertoribus intento sustineri possent, respectivè tamen prohibitas, velut erroneas vel hæreticas, vel quæ scandalum & offensionem in pias aures immittant, hæc reddita narrationis suæ veritate, seu explanatione, quod cum sententiæ ista numero 76. inveniatur, *quædam sine dubio reperiuntur, quarum sensus ab Authoribus intentus, quem rigor & proprius verborum sensus admittit, si aliter exprimerentur, aliquo pacto sustineri possent: Nam ut exemplum unum atque alterum subjiciam, multa sunt de eo quod naturale dicimus, de charitate, de justitia, de vita sententiæ, quæ si aliter essent, non item offenderent... De Gratia si affirmaveris, quod sine auxilio Dei nihil liberum arbitrium nisi ad peccandum valet, piè & sanctè locutus fueris. Quia verò nomen Gratia, & ratio, propria Sacerdotum justificationi, qua natura divinitus superadditur, accommodata est, si dixeris sine Gratia nihil, in quo non peccat, prestare posse, durum, absurdum, erroribus abnoxius erit sermo. Charnas verò, quia omnes in ea divinam concipiunt amicitiam, non sustinent communes fidelium aures; quod sine culpa remissione in aliquo invenitur. Ubi si proposueris, an dilectio seu amor Dei à culpa remissione ad tempus separari possit, omnes toto corde consuebuntur. Hinc etiam sæpe contingit, rigorem & proprium verbi aliquis usum, ab auctore privato intentum, à communiter recepto plurimum differre, uti sapienter observat Author responsionis ad Synopsin Steyattianam, in respons. ad cap. 1. §. At Synopsis Author: quia enim alius modo, alius olim, alius apud unum S. Patrem, alius apud*

alium, alius in schola Thomistica, alius in Molinistica est proprius verbi alicujus sensus; idè fieri potest, ut Authori privato placuerit sensus Veterum, præ sensu proprio Neotericorum, & sensus proprius unius Sancti, v. g. Augustini, præ sensu proprio alterius, v. g. S. Thomæ, &c. Sic variis verbis sensibus, nihil vetat Pontificem ex tam variis unum eligere, & certam loquendi normam omnibus præscribere, ne sub incerta verborum varietate, periculum offensionis populo Christiano imminet. Neque ideo necesse est, ut dum certum loquendi modum præscribit, præscribat Authorum sensum.

32 Nihil denique obstat, ne ejusdem propositionis multiplicem sensum proprium habentis, unus defensible sit & verus, alter damnabilis & falsus, patet in hac propositione: *Deus non creat mala*: quam ut hæreticam Ecclesia reprobavit adversus Coluthianos, eam in sensu literali & obvio intelligentes de malis pœnæ; ut Catholicam approbavit adversus Florinianos, eam in sensu quoque literali intelligentes de malis culpæ, uti videre est apud Augustinum in l. de hæresibus, hæresi 65. & 66.

33 Sic etiam propositio illa: *Deus prædestinat vitæ impios ad mortem*, uno sensu obvio & literali vera est & catholica, atque à Nicolao Papa, Synodisque Valentianâ, Lingonienfi & Tullensi approbata; in altero sensu pariter obvio & literali hæretica est & damnata.

34 Quæ cum sint evidentis veritatis, ex iis manifestum est, primò Pii V. Bullam eo sensu intellectam, quo semper eam Schola Lovaniensis intellexit, omni sano sensu non carere, prout contendit Martinus. Quamvis enim nonnullæ ex damnatis ibi propositionibus, uno sensu proprio & literali, ab Assertoribus intento, sustineri possent, ut veræ; in alio sensu, etiam literali & proprio (qui vel ex propositionibus ipsis secundum usum Scholæ intellectis, vel ad invicem collatis eruitur, ut infra pluribus explicabitur) damnabiles sunt ut falsæ, erroneæ, &c. atque ut tales meritò damnatæ.

35 Manifestum proinde est secundò (contra Martinum) nihil Pontifice indignum, nihil impertinens, nihil ridiculum, nihil insulsum, nihil impium, nihil ineptum, nihil à justitia, discretionem, evidentique ratione alienum asseri, ab iis qui Pianam Bullam exponunt ut supra: Neque enim hinc consequens est, propositiones (etiam illas, quæ aliquo pacto in sensu proprio ab Assertoribus intento sustineri possunt) solum damnatas esse in sensu improprio (prout ipse perperam existimat) neque ex earum damnatione, Assertoribus in sensu proprio, ab ipsis intento, vera docentibus, indelebilem traditæ hæreseos, dativæ scandali & offensionis notam illatam fuisse à Vicario Christi: imò, ne notam illam inferret, clausulam addidit, quâ (secundum gravissimos testes supra laudatos) declaravit, nonnullas sensu ipsorum, etiam proprio, aliquo pacto

veras esse, & tales quæ sustineri possent.

Manifestum est terciò, quòd licet illarum propositionum nonnullæ, in proprio sensu sustineri possent; quia tamen omni proprio sensu sustineri nequeunt, sed aliquem etiam habent sensum proprium damnabilem, verba ista aliquo pacto à Pio V. rectè adjecta fuerint.

Manifestum est quartò, à vero consequenter aberrare Ripaldam, dum ex clausula ista Pianæ, quamquam nonnullæ aliquo pacto sustineri possent, existimat consequens, subsequenter clausulam, in rigore & proprio verborum sensu, &c. non afficere verba immediate præcedentia, sustineri possent; sed subsequenter, hæreticæ, &c. damnatæ, &c. Quæ enim ratione id probat? Quia (inquit) propositiones in proprio Assertorum sensu defensibiles, non aliquo pacto dumtaxat (ut dicitur in Bulla) sed omni pacto, sive omni modo defensibiles sunt, nec pro damnabilibus, sed pro legitimis ac veris absolutè in quovis tribunalis habendæ sunt.

At certò fallitur Ripalda: quia si propositiones in proprio Assertorum sensu defensibiles, alium insuper habeant sensum proprium & naturalem, vel hæreticum, vel erroneum, vel suspectum, vel scandalosum & offensivum, propter eum meritò absolutè damnantur; eo maxime tempore, quo, juxta communem Scholæ usum, magis accipiuntur in sensu hæretico, vel suspecto, &c. quàm in sensu Assertorum legitimo ac vero, vel quo proprius Assertorum sensus idè offensionem parit, quia tum inusitatus, licet tempore veterum Patrum usitatus fuerit: fieri namque potest, ut sensus proprius, hodie in Scholis usitatus, alius sit, quàm qui fuit olim: per consequens fieri potest, ut Veterum phrasibus plus æquo adductus, alios (quibus phrasæ istæ inusitatae sunt) vel ipsam quoque Ecclesiam offendat, licet non offendisset olim; nec fortè hodie offenderet, si sensum (in Ecclesia non peregrinum) exprimeret, quo phrasibus istis utitur. Patet hoc non solum in exemplis supra allatis, sed & exemplo illius, qui (absque legitima explanatione) hodie diceret, *hominem per solas naturæ vires posse se disponere ad gratiam*. Hodie namque offenderet ista propositio, quia falsa & hæretica in sensu jam usitato; tamen vera, nec offensiva in communi sensu veterum Scholasticorum, qui dixerunt, per solas naturæ vires fieri, quod sit absque gratia habituali naturæ viribus superadditâ, etiam si non fiat absque gratia actuali, uti ostendimus to. 1. de Deo uno. Moderni verò non censent fieri per solas naturæ vires, quod sit Deo per gratiam actualem adjuvante. Alia ad idem exempla cap. 6. proferentur.

Hæc dicta sint ad justam defensionem sententiæ, quam constanter hæctenus tenuit Schola Lovaniensis, adversus inconsideratam censuram auctaculi Doctoris, qui ab ea abstinentisset, si depositus præjudiciis, seriâ mente perpendisset, Pium V. damnasse quidem illas omnes

res propositiones (propter sensum damnatas) in proprio verborum sensu ex propositionibus ipsis colligendo, attento usu vocabulorum communiter in Scholis recepto, cum Bulla emanavit; cum eo tamen consistere, quòd aliqua ex illis sustineri possint in rigore, uti Pium V. declarasse Granvellanus testatur, atque aded confundendum non esse rigorem, seu proprium verborum sensum ab Assertoribus intentum, cum rigore, seu proprio verborum sensu ex propositionibus ipsis colligendo; utpote qui erui potissimum debet ex usu vocabulorum communiter in Scholis recepto, &c. Atque hinc sententia Scholæ Lovaniensis conciliari potest cum altera sententia, quæ dicit propositiones omnes (ob sensum damnatas) damnatas in sensu ab Assertoribus intento, si per sensum ab Assertoribus intentum non ille intelligatur, qui ex libris ipsorum colligendus sit, sed qui colligendus sit ex Bulla ipsa (secundum regulam infra designandam) live ex propositionibus ipsis prout in Bulla exhibentur, attento usu vocabulorum communiter in Scholis recepto, dum Bulla emanavit.

40 Enimverò Pius V. noluit damnatum à se sensum ex Assertorum libris à nobis erui; cum libros ipsorum à nobis legi veruerit, ac de plerisque propositionibus nesciamus, imò prorsus ignoremus, quinam sint earum Assertores, & quibus in libris. Agnovit quidem Bajus damnati in Bulla Piana multas propositiones in libris à se editis contentas, in eo etiam sensu, quo in Bulla damnantur. At eas ipse non designat, nec Pontifex, nec Toletus à Pontifice Lovanium missus. Et, ut verum sit istas esse damnatas in sensu ipsius; quæstio superest de tot aliis propositionibus, quas certum est non esse ipsius, sed ipsi perperam à Delatoribus attributas. Quas inter Bajus ipse in explanatione Articulorum à Pio V. damnatorum (quam in Scholis Theologorum fecit 17. Aprilis 1570. ad requisitionem Illustriss. D.D. Martini Rithovii Episcopi Iprentis, Francisci Sonni Sylvæducentis Episcopi, & Cornelii Janfenii Episcopi Gandavensis) expressè declaravit, ex iis multos esse, circiter quadraginta, qui ad se non pertinerent, & de quibus ne cogitaverat quidem. Die verò sequenti addidit, præter illos quadraginta, alios fuisse ex libris suis malè collectos, vel non eo sensu intellectos, quem ipse intendit: ita ut nonnulli recentiant plusquam quinquaginta, alii plusquam sexaginta, qui vel in ejus libris non inveniuntur, vel ex iis malè sunt collecti, vel alio sensu intellecti, quam ipse intenderit. De quo tamen iudicium sit apud Apostolicam Sedem.

41 Quidquid enim de eo sit, certum est damnatum sensum earum propositionum, quæ vel in ipso non inveniuntur, vel fideliter excerptæ non sunt ex libris ipsius, erui non posse ex ipso, sive ex libris ipsius. Unde igitur? Ex Assertoribus, inquires. Verùm (præter hæcenus dicta) quâ viâ sensus Assertorum cognoscetur; cum ignoretur quinam sint Assertores

Tom. I.

illi? Tameñ enim in epistola Licentiati cujusdam Lovaniensis ad Reverendissimum Franciscum Sonnum; Lovanii mensè Aprilis 1580. conscripta, hæc legantur: *Ex tua testificatione intelligant viri boni, & christiana pacis & concordia studiosi, Bullam istam non tantum editam fuisse adversus D. Cancellarii (Baii utique) opiniones, sed contra Ariminensem; & quosdam Scholasticos, apud quos plerique istorum Articulorum tractati & disputati inveniuntur. Præterea adversus quosdam, qui Cancellarii scripta malè intellexerunt, & contra Cosmum de Justitia scribentem, & similes Scriptores.*

Nec omnes tamen apud Ariminensem inveniuntur, & quinasti sint isti alii Scholastici, nescimus, nec ubi exstet Gosovini de Justitia liber, nec pro addicendo sensu illo, ad eorum nos lecturam Pius V. remittit; imò vult ut à lectura ista abstineamus.

42 Manifestum proinde videtur aliud non sufficere medium sensum illum discernendi, nisi ex propositionibus ipsis, prout in Bulla referuntur, vel secundum se spectatis, si sic sensum reddant in Ecclesia peregrinum; vel ad invicem collatis, si sic & non aliter peregrinum reddant sensum. Hanc quippe legitimam esse regulam sensum illum cognoscendi cap. 3. & 4. demonstrabitur.

§. VIII.

OBSERVATIO VIII.

Bajus non erravit pertinaciter, nec malitiosè.

44 Observandum 8°. Michaëlem Bajum; tameñ in nonnullis erraverit ut homo; pertinaciter tamen non errasse, nec hæreticum fuisse, sed submissivum erga S. Sedem observantissimum. Unde tameñ ab æmulis apud Franciscum Toletum, Commissarium Apostolicum, accusatus, quòd post damnationem articulorum, iis adhuc discipulos privatim imbuisset, tam efficaciter accusationem istam refutavit, ut accusatores (licet ad id ab ipso rogati & provocati) ausi non fuerint accusationem suam in iudicio prosequi: ita ut idem Commissarius Apostolicus, inde perspectam habens ipsius innocentiam, demiratusque in tot calumniis sustinendis fortitudinem, modestiam, mansuetudinem, publicè declaraverit, quòd nec doctiorem hominem vidisset, nec humiliorem, adjiciens, quòd, quantum in se esset, honorem ipsius, quem æmuli labefactare conati fuerant, apud Romanum Pontificem esset reparaturus, effecturusque ut Regi quoque Hispaniarum, Pontifex mox rescriberet. Nec promissò defuit, ut colligere est ex Brevi honorifico, quo ipsi tanquam dilectissimo filio suo, Gregorius XIII. (mox à reditu Toletii) salutem & Apostolicam benedictionem dicens, sequentia adjecit: *Quidquid autem acciderit, in quo possimus tuae charitati gratificari, nunquam commitemus, ut ullum à nobis amantissimi Patris munus desiderari possit, hocque cer-*

Q

tum te habere volumus. Te quoque vicissim tue pietati, optimique filii officio, summæque bonorum omnium expectationi, omnibus in rebus, cumulatissimè satisfacturum esse persuasum habemus. Quo nomine omnem tibi à Domino Deo nostro, tum in hac, tum in futura vita felicitatem precamur. Ipsum etiam Pius V. in Breui ad ipsum dato 13. Maii 1569. obsequentissimum vocavit suam huiusque S. Sedis filium. Unde post mortem apparens eximio viro Jacobo Bajo, nepoti suo, declaravit se esse in statu salutis, in piacularibus quidem flammis, non tamen ob doctrinam, sed ob admissam aliquam in administrando Decanatus officio negligentiam. In cuius fidem authenticum istius eximii viri testimonium Doctor Steyartius typis mandari fecit.

45 Hæc dicta sunt ad vindicandos pios manes ipsius à gravissima injuria, per immanem calumniam ipsi recentè illata à P. Sabran Authore, vel certè disseminatore libelli anonymi, cui titulus: *Artes Bajano*: in quo pag. 7. ac seqq. Bajum depingere non erubescit velut hæresiarcham, suas iis artibus hæreses disseminantem, defendentem, malignèque regentem, quibus alii hæresiarchæ suas, pro iisque tuendis sacras Scripturas Augustinæque, admixtis nonnunquam aliis Patribus, more Luthero, Calvino, aliisque hæresiarchis familiari, perpetuo citantem. Sic deposito omni pudore, sparsis in populo libellis famosis, tam exquisitæ eruditionis, tam humilis patientiæ, tam commendatæ erga S. Sedem submissionis virtum, piè in Domino defunctum, per alienam ab homine Christiano maledicendi prutiginem, denigrare conantur libellorum istorum Authores, disseminatoresque, etiam in eo quòd Scripturas & Patres perpetuo citet; quasi hoc ipso hæresiarcharum sit imitator. Verùm ex præmissis manifesta est calumnia ipsorum. Unde servi sui innocentiam signo insolito Deus indigitasse videtur, dum in anima ipsius à corpore separationis momento, quasi columna ignea directè supra locum in quo recumbebat, ter ex infimo aëre in calum usque ascendere, pluribus fide dignis Religiosis Dominicanis, simul eo momento in suo horro congregatis, visa est, qui iurejurando se paratos esse confirmare ita se vidisse, laudato eximio D. Jacobo Bajo fidem fecerunt, prout in eodem testimonio authentico per Doctorem Steyartium typis mandato continetur.

CAPUT III.

Necessaria est regula aliqua, recta, & solida, quæ damnatarum à Pio V. propositionum sensus damnatus à non damnato discernatur.

46 Ratio est duplex. Prima petitur ex magna varietate sententiarum circa sensum illum, in qua firmum ex Bulla Piana contra opinionem aliquam argumentum depromi nequit, nisi per regulam aliquam solidam, damnatus sensus à non damnato discernatur. Uno enim sen-

su propositiones illas censurâ notatas præterdit Cunerus, Petri; alio Suarez; alio Torrez; alio Ripalda & Author doctrinæ per Belgium manantis. Nam duo isti damnatas asserunt in sensu Baii & Theologorum Lovaniensium. Steyartius in sensu quo fuerunt à Delatoribus descriptæ, & Pio V. oblata. Suarez in sensu obvio & naturali, quem reddunt verba à Pio V. relata. Tolerus & Vasquez aiunt plurimas confixas, non ob doctrinam, sed ob censuræ acrimoniam, inusitatamve, vel nimis duram expressionem. Ripalda & Steyartius, omnes censuratas ob doctrinam, &c.

Ratio altera est, quia varii Recentiores, præsertim è Societate, quemadmodum Innocentii X. & Alexandri VII. Bullis abutuntur ad destruendam Gratiam per se efficacem, ipsiusque ad singulos actus necessitatem; ita Pii V. & Gregorii XIII. Bullis abutuntur ad destruendas præcipuas Moralis Christianæ regulas, à sanctis Patribus, & à divinis Scripturis traditas, ad stabilendamque novitias suas vel suorum laxitates, uti videre est in libro, cuius inscriptio est: *Propositiones per Belgium disseminate*, in quo pag. 40. velut in Bajo damnatam Innocentio XII. deferunt propositionem istam: *Omnis amor humanus, vel est isti charitas* (generatim sumpta pro quocumque amore boni propter Deum) *vel cupiditas* (similiter generatim sumpta pro quocumque amore boni non propter Deum); *charitas quidem, si quid boni propter Deum diligit; cupiditas, si non propter Deum.* Sicut & istam Augustini: *si Gentilis nudum operuerit, an quia non ex fide peccatum est? prorsus in quantum non est ex fide peccatum est: non quia per seipsum factum, quod est nudum operire, peccatum est, sed quia de tali opere non in Domino gloriari* (hoc est non referre in Deum) *solus impius negat esse peccatum.* Putant enim damnatam in 16. 22. & 23. Baii, licet sit ipsissima Augustini, præter parenthesis, qua *ly non in Domino gloriari*, sic explicatur: *hoc est non referre in Deum.*

Paginâ quoque 45. similiter deferunt hanc, quæ totius vitæ christiana fundamentum continetur: *ad Deum omnes actiones nostras, actu vel virtute, referre tenemur.* Et hanc: *datur præceptum obligans sub veniali, referendi omnia opera deliberata in Deum.* Et istam: *omne opus, ut plene bonum sit, & ne venialiter quidem in eo delinquatur, debet ex charitate (generatim dicta ut supra) procedere, & per ipsam saltem virtualiter referri in Deum.*

Pag. 100. etiam hanc: *alienum est ab Ecclesia Romana mente proscribere eorum doctrinam, qui strictum agnoscunt præceptum, omnia opera deliberata, relatione actuali aut virtuali, referendi in Deum, saltem sub veniali.*

Pag. 112. ex Apostolo 1. ad Cor. 13. bene ducitur, nihil ad peccatoris justificationem prodesse susceptionem conjugumque Sacramenti, sine amore Dei super omnia, sive prædominante. Et pag. 113. nulla attritio, ex solo timore pænæ, sufficit ad justificationem cum Sacramento. Et pag.